

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ДО РОБОТИ В СІЛЬСЬКІЙ ШКОЛІ

УДК 371.13:004

**Людмила Білоусова,
Світлана Криштоф**

АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ДИДАКТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ У ПРАКТИЦІ НАВЧАННЯ

Широкомасштабні заходи щодо інформатизації загальноосвітніх закладів та їх забезпечення швидкісним доступом до глобальної комп'ютерної мережі уможливають безпосереднє використання Інтернету в навчальному процесі. Різноманіття і багатство представлених в Інтернеті світових електронних ресурсів освітнього призначення або корисних для застосування у навчанні, потужність новітнього педагогічного Інтернет-інструментарію, розвиток засобів Інтернет-комунікацій створюють передумови для модернізації шкільного навчального процесу, основу якої становить запровадження форм і методів навчання, орієнтованих на використання сучасних Інтернет-технологій [1]. Ключового значення в таких умовах набуває питання підготовки педагогічних кадрів, здатних до реалізації освітнього і дидактичного потенціалу Інтернету в практиці предметного навчання.

У численних психолого-педагогічних дослідженнях, присвячених проблемам застосування Інтернету в освіті, висвітлено теоретико-методичні засади використання мережних технологій у навчанні (А. А. Андрєєв, Л. І. Білоусова, В. Ю. Биков, М. Ю. Бухаркіна, М. І. Жалдак, Н. В. Морзе, Є. С. Полат, Ю. С. Рамський, В. І. Солдаткін, О. В. Співаковський, С. О. Христочевський, А. В. Хуторський та інші), розкрито педагогічний потенціал новітніх Інтернет-інструментів і їх вплив на освітній процес (Н. Р. Балик, Л. В. Брескіна, Н. П. Дементієвська, П. М. Маланюк, Є. Д. Патаракін, І. М. Сокол, Г. В. Стеценко, В. В. Осадчий, Л. О. Флегантов, Г. П. Шмигер та інші), розглянуто напрями застосування Інтернет-технологій у практиці навчання (Г. В. Жабєєв, Ю. О. Жук, М. Ю. Кадемія, С. Г. Литвинова, С. А. Марченко, В. П. Олексюк, Т. О. Петрова, О. М. Соколюк, Г. В. Стеценко, В. М. Франчук та інші), а також окремі аспекти підготовки вчителів до такого застосування (Л. В. Женіна, А. А. Маткін, Г. Г. Науменко, О. М. Науменко, Є. П. Романов, Н. Ю. Фоміних, О. А. Чернікова та інші).

Разом із тим практика роботи закладів загальної освіти свідчить, що наявні можливості використання Інтернету в навчальному процесі з предметних дисциплін здебільшого залишаються нереалізованими

передусім через невідповідність учителів як у технологічному, так і в методичному аспектах. Це актуалізує проведення досліджень, присвячених вирішенню проблеми підготовки майбутніх учителів у вищих педагогічних закладах освіти до ефективної професійної діяльності в умовах сучасної школи.

Метою даної статті є висвітлення основних аспектів підготовки майбутнього вчителя до використання Інтернету в практиці начального процесу з предметних дисциплін.

Сутність і зміст підготовки майбутнього вчителя у системі вищої освіти визначаються завданнями його професійної діяльності, умовами, в яких вона здійснюється, тими ресурсами і інструментами, якими може оперувати вчитель для досягнення успішності у вирішенні професійних завдань. Істотні трансформації, що відбуваються в сучасній загальноосвітній школі у зв'язку з розвитком процесів її інформатизації та інтернетизації, мають знайти адекватне відбиття у системі підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах.

Нові можливості, які створює наявність доступу до мережі Інтернет у навчальному процесі загальноосвітньої школи, висвітлені в багатьох дослідженнях [2–5]. Окреслюючи основні переваги використання Інтернет-технологій у навчанні, зупинимось окремо на питаннях ресурсного, інструментального та комунікаційного забезпечення діяльності вчителя з організації навчального процесу [6].

Широко представлені в Інтернеті засоби предметного навчання (електронні підручники, тренажери, системи комп'ютерного тестування рівня навчальних досягнень учнів тощо) дають змогу автоматизувати певні фази навчального процесу, інтенсифікувати навчання, збільшують спектр засобів для реалізації індивідуалізованого і навіть персоналізованого навчання. Доступ до електронних енциклопедій, довідників, словників, науково-популярних видань, електронних музеїв і колекцій, електронних копій раритетних матеріалів, фото, аудіо та відеозаписів природних явищ і подій тощо істотно збагачує ресурсну базу навчання і сприяє вирішенню таких дидактичних завдань, як актуалізація змісту навчання, посилення його зв'язку з життям, унаочнення навчального матеріалу, пробудження й задоволення пізнавального інтересу учнів, збільшення частки їх самостійної роботи в навчальному процесі і багато інших.

Сучасні Інтернет-орієнтовані педагогічні інструменти загального призначення (електронні віртуальні дошки, ментальні карти, блоги тощо) надають вчителю зручності для пояснення нового матеріалу, його систематизації, розкриття внутріпредметних зв'язків, реалізації власних методичних задумів та ін. Застосування спеціалізованого Інтернет-інструментарію (віртуальних мікроскопів, телескопів, дослідницьких лабораторій, геосервісів тощо) у предметному навчанні дає змогу педагогу активізувати навчально-пізнавальну діяльність учнів, органічно поєднати її

з дослідницькою, стимулювати учнів до набуття глибоких предметних знань.

Веб-сервіси для підтримки колективної роботи, вікі-технології, соціальні мережі, засоби Інтернет-комунікацій надають можливості для застосування різних форм організації навчальної, пошуково-творчої, проектної діяльності учнів, а також для реалізації різних способів спілкування з ними, їх консультування, надання допомоги у навчанні тощо.

Нові умови шкільного навчального процесу, новий педагогічний інструментарій, нові засоби предметної діяльності й нові способи спілкування зумовлюють необхідність модернізації підготовки майбутнього вчителя. Наведемо коротку характеристику аспектів зазначеної модернізації.

Перший з них пов'язаний з набуттям базового комплексу знань і вмінь, що потрібні для впевненої роботи з Інтернет-ресурсами і сервісами. Попри потенційну загальнодоступність усіх ресурсів глобальної мережі Інтернет, обсяг реально доступних для майбутнього вчителя залежить від його знань з основ фізичної та логічної будови Інтернету, обізнаності зі структурою освітнього сегменту мережі, володіння ефективними стратегіями та різноманітними інструментами пошуку в Інтернеті. З огляду на те, що інформаційні ресурси мережі створюються її користувачами для різних цілей і не проходять попередньої експертизи, стає зрозумілим, що застосування таких ресурсів у навчальному процесі неможливе без аналізу надійності джерела, актуальності й достовірності представленої інформації. Різномовність, різнотипність, різноформатність ресурсів глобальної мережі потребує наявності вмінь використовувати спеціалізовані технологічні засоби й прийоми для роботи з ними – виділення потрібних фрагментів, комбінування, модифікації тощо. Зазначені інформаційно-пошукові, інформаційно-аналітичні, інформаційно-технологічні вміня складають тріаду ключових інформаційних умінь, набуття яких майбутнім учителем має бути забезпечено в процесі навчання дисциплін інформатичного циклу.

З огляду на те, що обов'язковим компонентом навчальних планів підготовки студентів педагогічних спеціальностей є дисципліна «Сучасні інформаційні технології», яка викладається студентам перших курсів, на наш погляд, доцільно в рамках цієї дисципліни забезпечити реалізацію розглядуваного аспекту, який характеризуватимемо як інформаційно-технологічний, підготовки майбутнього вчителя. Слід зазначити, що набуття знань з основ Інтернет-технологій та інформаційних умінь на початковому рівні передбачено програмою навчання інформатики в загальноосвітньому закладі, до того ж певний їх обсяг школяр здобуває самостійно в процесі роботи з комп'ютером і в Інтернеті, тому завданням курсу «Сучасні інформаційні технології» є вирівнювання розбіжностей у

початковій інформатичній компетентності студентів, поглиблення і систематизація їх знань і вмінь з інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема й тих, що стосуються розгляданого аспекту підготовки майбутнього вчителя.

Другий аспект підготовки майбутнього вчителя – предметно-діяльнісний – є центральним, оскільки він стосується здатності ефективно використовувати Інтернет у практиці предметного навчання для досягнення педагогічно значимих цілей. Таке використання потребує сформованості у вчителя не тільки цілого комплексу знань і вмінь педагогічного, методичного та інформативного спрямування, а й здатності їх інтегровано застосовувати у практичній діяльності. Це вміння аргументовано визначати педагогічну доцільність використання Інтернету на уроці з урахуванням його мети, специфіки навчального матеріалу, наявного рівня інформатичних компетентності учнів, зокрема в галузі Інтернет-технологій, тощо; вміння проектувати такий урок, зокрема користуючись типовими моделями побудови уроку з використанням Інтернет; вміння добирати адекватні форми організації навчальної діяльності учнів і реалізовувати їх за допомогою засобів Інтернет-комунікацій; володіння методичними прийомами ефективного застосування педагогічного Інтернет-інструментарію загального та предметного призначення для організації навчальної, дослідницької, самооцінної діяльності школярів на уроці тощо.

Відповідна підготовка майбутнього вчителя має відбуватися на інтегративних засадах у процесі навчання дисциплін педагогічного, методичного та інформатичного напрямів. На наш погляд, основними дисциплінами, на які найбільш доцільно покласти її забезпечення, є «Педагогічна інформатика» та «Методика навчання (профільної предметної дисципліни)». Слід зазначити, що курс «Педагогічна інформатика», на жаль, не є обов'язковим компонентом навчального плану підготовки майбутнього вчителя і викладається лише студентам окремих спеціальностей, хоча з огляду на темпи інформатизації та інтернетизації загальноосвітніх закладів потреба в такому курсі є очевидною.

Наступний аспект підготовки майбутнього вчителя – рефлексивно-аналітичний – зумовлений надвисоким темпом розвитку Інтернет-технологій і мережі Інтернет, що спричинює необхідність постійно контролювати рівень власної обізнаності в цій галузі, визначати шляхи її поліпшення, самостійно ознайомлюватися з новими Інтернет-ресурсами, аналізувати їх дидактичну цінність, оволодівати новітніми сервісами, корисними для педагогічних застосувань, критично оцінювати набутий досвід використання Інтернету в навчальному процесі, вивчати та опановувати передовий досвід колег. Така діяльність, спрямована на самостійне вдосконалення власної підготовки до застосування Інтернет-технологій, дає змогу майбутньому вчителю підтримувати її на

актуальному рівні.

З метою формування рефлексивно-аналітичних умінь у студентів слід спонукати їх до самооцінки навчальних досягнень у розглядуваному ракурсі, до систематичної пошукової роботи в Інтернеті, що має супроводжувати весь період їх навчання, а на старших курсах, де відбувається методична підготовка майбутнього вчителя, залучати студентів до ознайомлення з навчально-методичними матеріалами, розміщеними на сайтах і порталах Інтернет-освіти учителів, до вивчення й аналізу педагогічного досвіду учителів-предметників, презентованого на Інтернет-форумах тощо. Таку поточну роботу зі студентами доречно доповнити такими заходами, як залучення студентів до підготовки рефератів, виконання індивідуально-дослідних завдань, курсових робіт за спеціально розробленою тематикою, до написання окремого аналітичного розділу дипломної роботи тощо.

Враховуючи важливість закладання основ професійного самовдосконалення майбутнього вчителя, доцільно приділити концентровану увагу формуванню рефлексивно-аналітичних умінь студентів на етапі завершення їх навчання у вищому педагогічному закладі, а саме, у процесі викладання курсу «Інформаційно-комунікаційні системи в освіті», призначенням якого є коригування підготовки студентів-випускників до використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності з урахуванням останніх досягнень зазначених технологій.

Неодмінним аспектом підготовки майбутнього вчителя є формування його мотивації до використання Інтернету в навчальному процесі, внутрішньої переконаності в тому, що воно сприятиме підвищенню якості й результативності його педагогічної діяльності, позитивно відіб'ється на професійному зростанні. Вчитель має бути готовим до витрат часу і зусиль на чималу підготовчу роботу, якої потребує упровадження Інтернет-технологій у практику предметного навчання, до подолання певних труднощів, з якими пов'язана така модернізація шкільної освіти.

Формування мотиваційної сфери та вольових якостей майбутнього вчителя є складним і тривалим процесом, якому слід приділяти постійну увагу, розкриваючи студентам дидактичний потенціал Інтернет-технологій, продуктивність нових методів навчання, що стають доступними із застосуванням зазначених технологій. Але найкраще мотивує майбутнього вчителя до використання Інтернету власна практика навчальної діяльності у вищому педагогічному закладі, де Інтернет активно і різнопланово застосовується під час проведення занять, у позааудиторній роботі, в наукових дослідженнях тощо. Саме така практика дає змогу студенту через особистий досвід усвідомити й оцінити переваги, які надає використання Інтернет-технологій в освітньому процесі.

Окреслені аспекти модернізації підготовки майбутнього вчителя і

запропоновані шляхи їх реалізації створюють уявлення про послідовність заходів, запровадження яких забезпечує набуття студентом того комплексу знань, умінь, особистісних якостей, що необхідні для ефективної реалізації дидактичного потенціалу Інтернету в навчальному процесі загальноосвітньої школи. Зазначені заходи розпочинаються з формування знань і вмінь, що характеризують інформаційно-технологічний аспект підготовки. Цей базовий етап уможливує подальший основний етап формування тих знань і вмінь, що стосуються предметно-діяльнісного аспекту підготовки майбутнього вчителя. Мотиваційний і рефлексивно-аналітичний аспекти реалізуються протягом усього циклу навчання майбутнього вчителя в розглядуваному ракурсі. Акцентування на формуванні рефлексивно-аналітичних умінь здійснюється на завершальній стадії підготовки майбутнього вчителя, коли відбувається її коригування з урахуванням останніх досягнень інформаційно-комунікаційних технологій і опрацьовуються методи самостійного набуття потрібних знань і вмінь, зокрема з опорою на систему Інтернет-підтримки післядипломної освіти педагога.

З наведеного випливає, що підготовка майбутнього вчителя до використання Інтернет-технологій набуває неперервного і послідовного характеру, і в міру її розгортання стає, з одного боку, все більш спеціалізованою, зорієнтованою на вирішення завдань предметно-професійної діяльності, а з іншого – самонапрявленою, здійснюваною студентами цілком свідомо у процесі самостійної реалізації власної потреби у фаховому вдосконаленні у відповідності до вимог сучасного високотехнологічного суспільства.

Отже, використання Інтернет-технологій суттєво впливає на навчальний процес у загальноосвітній школі, надаючи вчителю нові педагогічні інструменти, нові засоби організації навчальної діяльності учнів, поширюючи ресурсну базу навчання до світових масштабів. Це дає простір для творчості вчителя, розширює можливості практичної реалізації сучасних продуктивних педагогічних ідей і підходів, сприяє запровадженню нових форм і методів навчання, але водночас зумовлює підвищення вимог.

Модернізація підготовки вчителя до професійної діяльності в умовах сучасної школи має відбуватися з урахуванням таких аспектів, як мотиваційний, інформаційно-технологічний, предметно-діяльнісний, рефлексивно-аналітичний, що зумовлює необхідність перегляду змісту навчальних дисциплін інформатичного, педагогічного і методичного спрямування.

Запропоновано в якості опорних навчальних дисциплін для забезпечення зазначеної модернізації вибрати такі, що входять у навчальні плани професійної підготовки вчителів усіх спеціальностей, а саме: «Сучасні інформаційні технології», «Педагогічна інформатика»,

«Методика навчання (профільної предметної дисципліни)», «Інформаційно-комунікаційні системи в освіті». Такий вибір дає змогу реалізувати послідовну й неперервну підготовку майбутнього вчителя до використання Інтернет-технологій і закласти механізми його подальшого самовдосконалення в цій галузі.

Перспективними напрямками подальших наукових розвідок, на нашу думку, є конкретизація окреслених шляхів забезпечення готовності майбутнього вчителя до використання Інтернету в практиці навчання для різних напрямів професійної підготовки вчителя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кремень В. Г. Інформатизація освіти – провідний напрям підвищення результативності навчального процесу. Відповіді Президента Національної академії педагогічних наук України Василя Григоровича Кременя на запитання головного редактора журналу «Комп'ютер у школі та сім'ї» Руденка В. Д. / Кремень В. Г. // Комп'ютер у школі та сім'ї. – № 1. – 2011. – С. 3–6.
2. Андрианова Г. А. Интернет-технологии: формы и методы применения на уроке [Електронний ресурс] / Андрианова Галина Александровна. – Режим доступу до сайту : www.eidos.ru.
3. Балик Н. Р., Шмигер Г. П. Технології Веб 2.0 в освіті : навчальний посібник. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. – 128 с.
4. Бруннер Евгений Юрьевич. Применение технологии mind map в учебном процессе [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту : <http://brunner.kgu.edu.ua/index.php/2010-06-27-00-11-34/19-mind-map>.
5. Карташова Л. А. Роль веб-технологій у підвищенні ефективності діяльності вчителів загальноосвітніх навчальних закладів / Любов Андріївна Карташова // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2008. – № 5. – С. 19–21; № 7. – С. 33–35.
6. Криштоф С. Д. Сутність і види Інтернет-підтримки навчального процесу / С. Д. Криштоф // Наукові записки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова : збірник наукових праць. Серія: педагогіка. – 2011. – Вип. 96. – С. 123–130.